

30. juni 2021

VERDISKAPING OG POST 77 - HANDLINGSPLAN 2021-22

Bakgrunn og formål

Riksantikvaren legger vekt på en fornyet innsats (*resetting*) av verdiskapingsarbeidet. I dialog med fylkeskommunene og Sametinget skal Riksantikvaren prioritere strategiske signalprosjekter. Vi vil arbeide fram tydelige prosjekter knyttet til kulturmiljøbasert næring, distriktsutvikling og omstilling i lokalsamfunn.

Riksantikvaren vil styrke samarbeid og møteplasser for prosjektoppfølgning, erfaringsutveksling og kompetanseheving. Det er viktig å klarlegge hvilken funksjon kulturmiljøfeltet har for den regionale samfunnsutviklerrollen, og hvordan kulturmiljøforvaltningen kan bidra til at potensialet utnyttes. Samordning mellom sektorene på nasjonalt nivå er en forutsetning for godt lokalt og regionalt utviklingsarbeid.

Riksantikvaren skal legge til rette for verdiskaping og bærekraftig bruk av kulturminner, kulturmiljøer og landskap. I henhold til instruks fra KLD skal verdiskapingsperspektivet videreføres gjennom det generelle forvaltnings- og utviklingsarbeidet.

Det overordnede målet for forvaltningen av post 77, jf. forskrift, er å ta i bruk kulturmiljø som en ressurs og bidra til at kulturmiljøfeltet får en tydeligere rolle i lokal og regional utvikling.

Handlingsplanen gjelder primært tilskuddsforvaltningen av post 77, men innebærer også tilrettelegging og oppfølging gjennom andre aktører. Verdiskapingsarbeidet, å se kulturmiljø som ressurs for samfunnsutvikling, er sentralt i oppfølgingen av FNs nye bærekraftsmål og nasjonale mål i Meld. St. 16 (2019-2020).

Handlingsplanen gjelder for to år. Tiltaksdelen forutsettes justert etter et år i forbindelse med årsplanlegging 2022. Økonomireglementet forutsetter jevnlig evaluering av tilskuddsordningene. Evaluering av handlingsplan og tilskuddspost planlegges høsten 2022 ved hjelp av eksternt kunnskapsmiljø.

Prioriteringer for handlingsplanperioden 2021 og 2022

Riksantikvaren skal ta i bruk verdiskaping som virkemiddel for å nå nasjonale mål og prioriteringer

Verdiskapingsarbeidet har en tverrfaglig karakter og må sees i sammenheng med oppfølging av nasjonale mål og prioriteringer i Meld. St. 16 (2019-20). Prosjektene skal bidra til kunnskapsinnhenting og utprøving av modeller knyttet til mobilisering, engasjement og nye ressurser, kompetanseutvikling, bærekraft og helhetlig forvaltning av verneverdier. Verdiskaping kan også inngå som element i de kommende bevaringsstrategiene.

Riksantikvaren skal stimulere til strategiske signalprosjekter

Signalprosjekter skal ha samfunnsrelevans knyttet til utfordringer som økonomisk og sosial bærekraft, miljø og klima, omstillingsarbeid. Prosjektene skal gi konkrete kunnskaps- og læringseffekter og bidra til strategisk og faglig utvikling av kulturmiljøfeltet. Signalprosjektene skal framtre som tydelige eksempler på kulturmiljøenes samfunnsrolle. Innhold- og effekter skal formidles til politikere, samarbeidspartnere og publikum.

Kjennetegn ved signalprosjekter:

- Søknadene bygger på eksisterende kunnskap og preges av gjennomgående høy kvalitet. De skal inkludere, samarbeid, tydelige mål, medvirkning, kompetanse, læring og kunnskapsutvikling.
- Flere aktører skal bidra med ressurser. Prosjektene skal være egnet til å utvikle og styrke samarbeidsrelasjoner. Signalprosjekter kjennetegnes ved å være av en viss størrelse.
- Fylkeskommunen eller Sametinget skal være prosjekteier eller aktiv partner. Riksantikvaren skal ivareta en observatør, - tilrettelegger og kontrollrolle.
- Signalprosjekter kan innebære prosesser over flere år. I noen tilfeller vil det være fornuftig å avgrense tilskudd til ulike stadier i prosessen.

Den faktiske fordelingen mellom signalprosjekter og andre prosjekter avhenger av søknadsmassen og kvaliteten på søknadene. Riksantikvaren vil arbeide aktivt mot søkere – dersom vi identifiserer potensial for signalprosjekt.

Riksantikvaren skal legge til rette for tydelige prosjekter for kulturmiljøbasert næring, distriktsutvikling og omstilling i lokalsamfunn

Det skal etableres tydelige utviklingsprosjekter som ser på kulturmiljøenes potensiale for nærings- og produktutvikling og som et verktøy for å stimulere til distriktsutvikling og omstilling i lokalsamfunn.

- Næring skal inngå som tema i flertallet av Riksantikvarens verdiskapingsprosjekter. Tilskudd fra post 77 skal fortrinnsvis gis når tiltak kommer flere næringsforetak til gode.
- Verdiskapingsprosjektene skal mest mulig sees i sammenheng med helhetlige omstillings- og utviklingsprosjekter med innsats fra flere aktører.
- Forvaltning av kulturmiljø som fellesgode skal være prioritert tema. Gevinster skal tilbakeføres lokalsamfunnet.
- En suksessfaktor er å få til samspill og arbeidsdeling mellom tilskuddsordninger og ressurser fra andre sektorer.

Riksantikvaren skal styrke samarbeidet med Sametinget, fylkeskommunene og nasjonale partnere

Riksantikvaren skal stimulere til at kulturmiljø blir en tydeligere innsatsfaktor i utøvelsen av den regionale samfunnsutviklerrollen.

- Vi vil styrke felles dialog og utvikle gode læringsarenaer for fylkeskommunene og Sametinget.
- Nasjonalt nivå har en viktig samordningsoppgave i å tilrettelegge for samarbeid på lokalt og regionalt nivå. Riksantikvaren vil invitere til sektordialog med blant annet Innovasjon Norge, Kulturrådet, Miljødirektoratet, Distriktsenteret og KS.

- Verdiskapingsarbeidet skal drøftes med andre landsdekkende frivillige organisasjoner, næringsorganisasjoner og ulike stiftelser- og fondsordninger
- Andre sektorer kan være relevante samarbeidspartnerne avhengig av mål og tema i det enkelte prosjekt

Riksantikvaren skal styrke kunnskapsutvikling, læring og formidling

Verdiskapingsprosjektene skal fremstå som gode eksempler på kulturmiljøenes rolle i samfunnsutviklingen.

- Riksantikvaren skal tilstrebe god dokumentasjon av resultater, gevinster, effekter, suksessfaktorer og barrierer.
- Nye prosjekter skal utvikles med grunnlag i erfaringer fra tidligere verdiskapingsprosjekt og baseres på dokumentert kunnskap om lokal og regional utvikling.
- Formidling av innsikt og kunnskap til utviklingsaktører, forvaltning og politikere skal prioriteres.

Resultatmål 2021-2022

Følgende resultatmål settes for 2021-2022:

Nasjonale mål og prioriteringer

1. *Verdiskapingsarbeidet skal inngå som et virkemiddel i bevaringsstrategiene og andre satsinger i oppfølgingen av stortingsmeldingen.*

Strategiske signalprosjekter

2. *Om lag 70 % av prosjektporteføljen/midlene skal benyttes til større signalprosjekter. 30 % kan gå til forprosjekter og prosjekter med lærings- og utprøvingsverdi.*

Tydelige prosjekter næring, distriktsutvikling og omstilling

3. *Det skal arbeides fram 3-5 signalprosjekter med forpliktende samarbeid med aktører og virkemidler fra kommuner, sektorer mv.*
4. *Riksantikvaren inviterer til et nasjonalt signalprosjekt for kulturmiljøbasert reiseliv i samarbeid med Innovasjon Norge og andre aktører på nasjonalt nivå.*

Samarbeid og dialog

5. *Det etableres rutiner for samarbeid mellom Riksantikvaren og regional kulturminneforvaltning om organisering av verdiskapingsarbeidet, herunder felles forståelse (kriterier) for signalprosjekter. Samarbeidet forankres i regionalt lederforum.*
6. *Det opprettes en egen digital plattform for dialog om verdiskaping for fylkeskommunene og RA.*
7. *Riksantikvaren inviterer til to årlige digitale samlinger (dialogmøter) med fylkeskommunene og Sametinget om verdiskapingsarbeidet (eventuelt en fysisk samling hvis pandemien tillater det).*

8. *Riksantikvaren inviterer til ett årlig direktørmøte med nasjonale partnere om bruk av kulturmiljø som ressurs for lokal og regional utvikling. Riksantikvaren inviterer de samme aktørene til ett felles kompetanseutviklingsverksted pr år.*
9. *Riksantikvaren skal utarbeide en årlig møteplan for samarbeid og dialog i verdiskapingsarbeidet.*
10. *Riksantikvaren skal utarbeide et policynotat for å tydeliggjøre rollen som tilskuddsforvalter i utviklingsprosjekter.*

Kunnskap, læring og formidling

11. *FoU, analyser, evalueringer, læringsarenaer innarbeides som integrert del av prosjektene, finansiert gjennom prosjektbudsjettene, men vil også kunne bli finansiert ved siden av. Spleiselag med sektorpartnere vil være en mulighet.*
12. *Verdiskapingsarbeidet kobles til relevante prosesser om kunnskapsutvikling i regi av Forskningsrådet, eller andre nasjonale og regionale samarbeidspartnere.*
13. *Riksantikvaren tar initiativ til en felles samling for kunnskapsmiljøer om kulturmiljø som innsatsfaktor i lokal og regional utvikling.*
14. *Riksantikvaren skal samle gode eksempler på kulturmiljøenes samfunnsrolle – og formidle disse.*
15. *I 2021 utarbeides en oppsummering av de siste års verdiskapingsarbeid som underlag for strategisk kommunikasjon og dialog med departement og samarbeidspartnere.*
16. *Riksantikvaren skal prioritere å kommunisere prosjektarbeidet i ulike mediekkanaler. Det skal utvikles en årlig kommunikasjonsplan – koblet til Riksantikvarens nye kommunikasjonsstrategi.*